Berdambetova Aygul Paraxatovna (Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat Pedagogika instituti doktoranti (PhD); e-mail: aygulberdambet@gmail.com)

PAREMIOLOGIK TIZIMDAGI "INTELLEKT" KONSEPTINING BINAR OPPOZITSIYALARI

Annotatsiya. *Ushbu maqola binar oppozitsiya tushunchasini, uning kelib chiqishi, mohiyati va qo'llanilishini o'rganadi. Binar oppozitsiya dunyoni idrok etishning universal vositasi sifatida ta'riflanadi, bunda ikki qarama-qarshi tushuncha bir vaqtning o'zida ko'rib chiqiladi. Maqolada binar oppozitsiyaning tilshunoslik, falsafa va madaniyatshunoslikdagi ahamiyati, shuningdek, uning turli ko'rinishlari va tasniflari ko'rib chiqiladi. Mualliflar binar oppozitsiyaning inson tafakkurida tutgan o'rnini, uning madaniyat va mentalitetga ta'sirini ochib beradi. Maqola binar oppozitsiya nazariyasining lingvistik tahlil uchun muhimligini ta'kidlaydi va uning turli tillardagi maqollarda qanday aks etishini ko'rsatadi.*

Kalit so'z: *binar, oppozitsiya, maqol, idrok, nazariya, madaniyat.*

Бердамбетова Айгуль Парахатовна (Нукусский государственный педагогический институт им. Ажинияза, докторант (PhD); e-mail: aygulberdambet@gmail.com)

БИНАРНЫЕ ОППОЗИЦИИ КОНЦЕПТА "ИНТЕЛЛЕКТ" В ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ

Аннотация. *В данной статье изучается понятие бинарной оппозиции, её происхождение, сущность и применение. Бинарная оппозиция определяется как универсальное средство восприятия мира, при котором одновременно рассматриваются два противоположных понятия. В статье рассматривается значение бинарной оппозиции в лингвистике, философии и культурологии, а также её различные проявления и классификации. Авторы раскрывают роль бинарной оппозиции в человеческом мышлении, ее влияние на культуру и менталитет. В статье подчеркивается важность теории бинарной оппозиции для лингвистического анализа и показывается, как она отражается в пословицах разных языков.*

Ключевые слова*: бинарный, оппозиция, пословица, восприятие, теория, культура*

Berdambetova Aigul Parahatovna (Ajiniyaz Nukus State Pedagogical Institute, Doctoral student (PhD); e-mail: aygulberdambet@gmail.com)

BINARY OPPOSITIONS OF THE CONCEPT "INTELLECT" IN THE PAREMIOLOGICAL SYSTEM

Annotation. *This article explores the concept of binary opposition, its origin, essence, and application. Binary opposition is defined as a universal means of perceiving the world, in which two opposing concepts are considered simultaneously. The article examines the significance of binary opposition in linguistics, philosophy, and cultural studies, as well as its various forms and classifications. The authors reveal the role of binary opposition in human thinking, its influence on culture and mentality. The article emphasizes the importance of binary opposition theory for linguistic analysis and shows how it is reflected in proverbs in different languages.*

Keywords: *binary, opposition, proverb, perception, theory, culture.*

Kirish. Binar oppozitsiya – dunyoni aqlga muvofiq o'rganishning universal vositasi bo'lib, bu holda ikki teskari tushuncha bir vaqtning o'zida ko'rib chiqiladi, ulardan biri ma'lum bir sifatni tasdiqlaydi, ikkinchisi esa uni inkor etadi. Bu hissiyotning turli shakllaridan ajralib turishi, diskursiv tafakkurning asosiy xususiyati hisoblanadi. Ikki qarama-qarshi tushunchaning ildizlari Platon dialektikasi va Aristotelning shakl mantig'iga borib taqaladi. Bu termin filolog N.S.Trubetskoy tomonidan kiritilgan. Maqol madaniyatning asosiy "kod"laridan biri, "asrlar davomida shakllangan kundalik madaniyat tili" sifatida qaraladi [1; 219;241-b.]. Mentalitet va madaniyatning o'zaro bog'liqligi va o'zaro ta'sir etuvchi kategoriyalar ekanligini hisobga olsak, frazeologik birliklar tahlili nafaqat etnolingvistik madaniyatlarni, balki etnik-madaniy mentalitet maydonini ham o'rganishni anglatadi.

Paremiologik birliklarni o'rganish natijasida olingan ma'lumotlar ijodkor xalqning madaniyati, mentaliteti va borliqning sodda manzarasini chuqurroq tushunish uchun zarurdir. Barcha paremiologik ko'rinishi sof lingvistik barcha ko'rinishining bir qismi bo'lib, bir tizimning barcha belgilarini o'z ichiga qamrab olib, uning ajralmas elementi bo'lganligini aytishimiz mumkin. Barcha lingvistik manzarani ta'riflashda tadqiqotchilar asosan binar oppozitsiyaga asoslanadi, chunki binar qarama-qarshiliklar arxaik kosmologiyada rivojlangan tizimlarning mohiyatini tashkil etadi. Hatto konsept tarkibi va binar oppozitsiyadan tashkil topgan tushunchalar, o'z navbatida, strukturaviy-maydon tuzilishiga (yadro, markaziy, uzoq periferiya) ega

bo‘ladi, ular orqali boshqa juftliklar tarkibidagi tushunchalar bilan bog‘lanadi. Paremiologik birliklarni qiyosiy binar oppozitsiya asosida o‘rganish odamlarga borliqni tushunishga yordam beradi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Binar oppozitsiya ko‘plab tadqiqotchilar ta’kidlaganidek, borliqni tushunishning universal vositasi hisoblanadi [2;3;4;5;6]. Bu fikr ongning kognitiv mexanizmi, borliqni qurishda kognitiv tamoyil sifatida ko‘rib chiqishga imkon beradi. Bu inson kognitiv faoliyatining tashqi va ichki dunyosining binar tuzilishi, voqelik faktlari va hodisalarining binar oppozitsiyasiga asoslanishi bilan tasdiqlanadi. Inson dastlab atrof-muhitdagi haqiqatni binar oppozitsiya tamoyillari asosida tan oladi: good-bad, angel-evil, wisdom-stupidness, yaxshi-yomon, oq-qora, muhabbat-jirkanch, suv-olov, yer- osmon, aqlli-ahmoq va boshqalar. Bir qator tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, barcha ko‘rinishini binarlik prinsipiga asoslangan holda qurish, arxaik jamiyatga xosdir (7;8;6 va boshqalar).

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada quyidagi tadqiqot usullaridan foydalanilgan:

▪Lingvistik tahlil. “Intellekt” konseptini aks ettiruvchi binar ziddiyatlarni aniqlash uchun til birliklarini (so‘zlar, frazeologizmlar, maqollar) o‘rganish.

▪Konseptual tahlil. “Intellekt” tushunchasi va uning tildagi ifodalanishini binar ziddiyatlar orqali o‘rganish.

▪Qiyosiy tahlil. “Intellekt” tushunchasini binar ziddiyatlar orqali ifodalashda universal va o‘ziga xos xususiyatlarni aniqlash uchun turli tillarni taqqoslash.

▪Kognitiv tahlil. “Intellekt” tushunchasini ifodalovchi binar ziddiyatlar til egalarining kognitiv jarayonlari va mentalitetini qanday aks ettirishini o‘rganish.

Tahlil va natijalar. Inson borliqni binar tizim sifatida tartibga solgan. Binar tuzilish osmonning o‘zida ko‘rinadi (yuqori-past, yaqin-uzoq, osmonda-yerda); vaqt (cheklangan-cheksiz, vaqtincha-mangu); fiziologiya (erkak-ayol, o‘ng-chap); astral hodisalar (quyosh-oy, yer-osmon); moddiy qadriyatlarni qabul qilish (uzoq-yaqin, o‘ziniki-o‘zga); tabiat (odam-hayvon, jonli-jonsiz, yorug‘-uy hayvonlari).

Levi-Strossning fikriga ko‘ra, xalq madaniyatini anglash, uning tafakkur mantiqidagi binar oppozitsiyasiga bog‘liq, ular inson tajribasini o‘rganishning umuminsoniy tamoyili asosida inson ongining umumiy barcha tuzilishi asosida ifodalanadi [6;54-b.].

Wisdom – money, brain, learning, a treasure, knowledge, power, a skill, mind, the worst patient, doctor, every animal, no shame, believing, a foe, the shoe/cap, good advice, examine, said, discontent, progress, a question, five minutes, to ask, experienced, a monk, ship, master, Jack, a rolling stone, two hares, royal road, a hammer, a nail, one-eyed, king, afternoon, adversity, to fall.

Foolishness – gold, vain, house, land, a closed mind, a closed book, a block of wood, shame, asleep, unbelieving, bad advice, a fool forever, don’t ask remains, learned, smooth sea, little knowledge, cowl, a thousand things, the well, the frog, old, morning.

Professor T.G.Bochinaning nazariyasiga amal qilib, paremiologik birliklardagi kontrast munosabatlarni ifodalovchi leksik-semantik qarama-qarshiliklar tipologiyasi asosida paremiologik birliklarni tahlil qilamiz [9;14-b.]. Maydon konfiguratsiyasining umumiy qabul qilingan amaliyotini hisobga olgan holda, T.G.Bochina ziddiyatni ifodalashning lingvistik birliklar tizimida yadro, markaz va periferiyani aniqlaydi (3.1-chizma).

3.1-chizma

Binar pozitsiyaning leksik birliklar yordamida konseptual maydonda gavdalanishi

Tipologiya, muallifining fikricha, strukturaning maydoni ichki tuzilishining mazmuni va til birliklarining lingvistik shakliga bog‘liq ekan. Har bir turdagi ziddiyat maydonning ma’lum bir qismini tashkil etadi, u holda semantik ziddiyatni ifodalovchi lingvistik vositalarning standart darajasi markazdan periferiyaga qarab o‘tadi. Lug‘atlardan ommaviy tanlash usulidan foydalanib, “Intellekt” konseptini ifodalov-chi paremiologik birliklarni tanladik, asosiy e’tiborni binar oppozitsiyani ifodalovchi birliklarga qaratdik:

Better a witty fool, than a foolish wit.

Qoraqalpoqcha: Aqılsızdıń tili bay,

Aqıllınıń qolı bay.

Keltirilgan fikrlarni hisobga olib, arxaik jamiyatning umumiy inson tafakkuriga xos bo‘lgan atrof-muhitni tashkil etish va kategoriyalashtirish binar tamoyillar asosida olib boriladigan, shuningdek, uning fundamentalligi va universalligidan dalolat beradi. Binar oppozitsiya nazariyasi Y.M.Lotmanning semiotik madaniyatshunoslik konsepsiyasining asosini tashkil etdi [2;56-b.]. Shunday qilib, dunyo qurilishida majburiy qonuniyatlar, masalan, madaniyat, olim fikricha, binar pozitsiya asosida rivojlanadi. Bu fikrga to‘liq qo‘shilish qiyin, chunki barcha ko‘rinishlariga ko‘ra, binar sistemaning oppozitsiyasi va antitezasi o‘ziga xos bo‘lib hisoblanadi, Binar oppozitsiyaning xususiyatlari chet el olimlarining ko‘p tadqiqotlarining obyekti sifatida o‘rganilgan.

Antonimik tushuncha yoki ziddiyat tamoyili, keyinchalik, struktur tilshunoslikning negizida rivojlanib bordi. F.de Sossyurning mashhur dixotomiya yoki antinomiyalari oppozitsiya nazariyasining va usullarining rivojlanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatgan (til – so‘zlash; diaxroniya – sinxroniya; ichki lingvistika – tashqi lingvistika; belgilovchi – belgilanmaydigan) [10;119-b.]. Strukturalizm Praga maktabi vakillari uchun asosiy nazariya hisoblangan va uni fonetik tadqiqotlarda ko‘p qo‘llashgan.

Shu bilan birga, N.Xomskiy va M.Xalleler binar pozitsiya haqidagi masalalarni o‘z ishlarida tadqiq etganlar. Bulardan tashqari N.S.Trubechkoyning fonologik nazariyasi hamda R.Yakobsonning binarlik nazariyalari nafaqat tilshunoslikning rivojlanishi, balki boshqa gumanitar fanlarga ham o‘z ta’sirini ko‘rsatdi: antropologiya, madaniyatshunoslik va h.k. Umuman olganda, strukturalizm nazariyasida “binarizm xususiy texnikadan tabiat va madaniyatning kategoriyasi bilan zaruriy prinsipiga aylanadi” [11;80-b.]. Falsafada binarlik masalasini o‘rganishda asosan ikki usul qo‘llaniladi. Yuqorida aytilganlardan, binar oppozitsiya prinsipi dunyoni bo‘lish va voqelik obyektlari bilan hodisalarini u yoki bu guruhga ajratish kabi kategoriyalarga bo‘lishning asosiy prinsiplaridan biri hisoblanadi. Bu mazmundan kelib chiqib shuni ta’kidlash kerakki, dunyoni binar pozitsiyadan tasniflash va tizimlashtirish darajasida shu bilan birga til tizimi darajasida ongda aks etadi (fonologik, morfologik, leksik, sintaktik darajada). Shuning uchun juft ziddiyatlar shaxsning butun konseptual va lisoniy manzarasini shakllantirishga katta ta’sir ko‘rsatadi. Aytib o‘tish kerakki, barcha manzarasi kognitiv lingvistikaning asosiy tushunchalaridan biri hisoblanadi. Ko‘pgina tadqiqotchilarning barcha konseptual manzarasi “insonning kognitiv faoliyati mahsuli” hisoblanadi [12;59-b.]; “dunyoning butun global ko‘rinishi” [13;19-b.] va barcha til manzarasi – til vositalari orqali barcha konseptual manzarasining gavdalantiruvchisi vazifasini bajaradi va “tilda aks ettirilgan dunyo haqidagi bilimlar majmuyi, shu bilan birga, yangi bilimlarni olish va ta’riflash usullari” deb ta’riflanadi [13;5-b.]. O‘z navbatida, barcha konseptual va lisoniy manzara barcha manzaralarning bir qator o‘ziga xos turlaridan iborat: milliy, diniy, falsafiy, psixologik va boshqalar. Bu bo‘limning maqsadi barcha konseptual va til manzaralarining ajralmas tarkibiy qismi bo‘lgan barcha milliy manzaradagi kognitiv harakatlarni gavdalantirishdir.

Lingvistik materialning tahlili barcha til, konseptual va milliy manzaralarini aks ettiruvchi til birliklarining juftlik tabiati qarama-qarshilik tamoyili asosida qurilgan sodda va yasama leksik birliklar darajasida aniq ko‘rinadigan bo‘ladi. Ikki tilda ham ikki yoki two til birliklari orqali gavdalantiriladi:

Qoraqalpoqcha: Naqıldı bir aytpasa,/Aqılsız aytpaydı//Aqıllı adam áńgimesin/Naqılsız aytpaydı.

Aqılsız dostan/Aqıllı dushpan artıq.

Aqılsız dostan/Aqıllı dushpan artıq.

Knowledge vs. Ignorance/Bilim vs. Bilimsizlik:

Bu maqol “bilim” va “bilimsizlik” o‘rtasidagi aniq binar qarama-qarshilikni anglatadi. Bilim bu kuch manbai sifatida verballashtiriladi va nodonlik bilim olish hisoblanadi. Bu qarama-qarshilik ma’lumot va tushunchaga mo‘ljallab kuchga ega ekanligi, bilimsizlik esa kamchilik bo‘lishi mumkin degan fikrni aytib o‘tadi.

Maqollarda aytilishicha, bilimga ega bo‘lish insonga kuch beradi, bilim olmaslik esa ojizlikka olib keladi. Bu binar qarama-qarshilik bilimning o‘zgaruvchan sifatiga urg‘u beradi, bu esa insonning pozitsiyasini yoki imkoniyatlarini oshirishi mumkin.

Yaxshilik yoki yomonlik kategoriyasi ham intellektual faoliyat bilan bog‘liq. “Bilim” va “savodsizlik” o‘rtasidagi metaforik qarama-qarshilikni “yorug‘lik” va “qorong‘ilik” o‘rtasidagi qarama-qarshilik sifatida ham ko‘rish mumkin. Bilim yorug‘lik bilan bog‘liq, chunki u yoritadi va ochib beradi, nodonlik esa qorong‘ulik bilan bog‘liq bo‘lib, tushunish bilan aql yuritishga bog‘liq emasligini anglatadi. Bu binar qarama-qarshilik bilimning rivojlanishi va belgilovchi tomonini ta’kidlash uchun qo‘llaniladi.

Maqolda “xabardor” (bilimli) va “xabardorsiz’ (bilimsiz) tushunchalari o‘rtasidagi ikkilik ziddiyatni aytib o‘tadi. Axborotga ega bo‘lish kuchli bo‘lish bilan tenglashtiriladi, ma’lumotsizlik yoki xabardor bo‘lmaslik esa vaziyatga ta’sir ko‘rsatish yoki kuzatishning imkonsizligidan dalolat beradi. Bilim kuch-quvvat manbai, nodonlik esa ojizlik sifatida tasvirlangan. Bu binar qarama-qarshilik kognitiv qobiliyat insonning muammolarni hal qilish va ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini oshiradi. Maqolda bilim hayotning turli faoliyat sohalarida oldinga siljish va natija ko‘rsatish, bilimsizlar esa rivojlanmay qolishi mumkinligini anglatadi. Bu binar ziddiyat kognitiv qobiliyat shaxs va jamiyat taraqqiyotining harakatlantiruvchi kuchi ekanligi haqidagi tasavvurni aks ettiradi.

Shunday qilib, “Knowledge is power/Bilim – kuch” degan maqol o‘zining asosiy mazmunini yetkazish uchun bir necha binar qarama-qarshiliklardan foydalanadi. U bilimni jaholatga, kuch bilan ojizlikni, yorug‘likni zulmatga, ogohlik va bexabarlik, taraqqiyot va barqarorlikka qarshi qo‘yadi. Bu binar ziddiyatlar intellektual qobiliyatning chuqur ta’sirini hamda o‘z qobiliyat va imkoniyatlarini oshirishda bilimning ahamiyatini ta’kidlashga xizmat qiladi.

Barcha lingvistik ko‘rinishida kognitiv qobiliyatlarni verballashtiruvchi maqollarni tahlil qilish turli madaniyatlar intellektual jarayonlarini qanday idrok etishi va qadrlashi haqida tushuncha beradi. Maqol hikmatning qisqa, moddiy alohida ifodasidir va ular ko‘pincha jamiyatning umumiy donishmandligini aks ettiradi. Kognitiv qobiliyatlar va ularning potensial ma’nosi bilan bog‘liq maqollarning misollarini tahlil qilamiz: Knowledge is power.

Barcha lingvistik ko‘rinishida kognitiv qobiliyatlarni verballashtiruvchi maqollarni tahlil qilish turli madaniyatlar intellektual jarayonlarini qanday idrok etishi va qadrlashi haqida tushuncha beradi. Maqol hikmatning qisqa, moddiy alohida ifodasidir va ular, ko‘pincha, jamiyatning umumiy donishmandligini aks ettiradi. Kognitiv qobiliyatlar va ularning potensial ma’nosi bilan bog‘liq maqollarning misollarini tahlil qilamiz: Dono odam do‘stlaridan o‘rgangandan ko‘ra, dushmanlaridan ko‘proq o‘rganadi.

Bu maqolda donishmandlikning bilim olish va shaxsiy o‘sishdagi o‘rni aytib o‘tilgan. Shunday ekan, salbiy holatlarni tanqidiy baholash va undan saboq olish kognitiv qobiliyatning kuchliligi belgisidir. Bu paremiologiyada binar oppozitsiya intellektual harakatni “a wise man-fool” leksik birliklar orqali, “enemy-friend” leksik birligi esa odamlar muloqotini ifodalovchilar hisoblanadi.

Qalam qilichdan qudratliroq. Bu maqol yozma aloqa va intellektual aloqa, ya’ni diskursning kuchini ta’kidlaydi. Bu shuni ko‘rsatadiki, yozish va notiqlik ko‘nikmasi kabi kognitiv qobiliyatlar jismoniy kuchdan ko‘ra ko‘proq ta’sirchan va chidamli bo‘lishi mumkin.

Tahlil barcha ko‘rinishning bu qismining o‘ziga xosligini ko‘rsatdi, shu bilan birga, bunda umumiyliklarda ham ochib berildi. Bu ma’lumotlar bilan tanishish xalqning mentalitetini tushunish nafaqat filologlar uchun, balki bunday konseptlar bilan ishlaydigan va boshqa xalqning tilidan foydalangan holda, bir xalq dunyosi haqidagi g‘oyalarni yetkazish muammosini hal qiladigan tarjimonlar uchun foydali bo‘lishi mumkin.

Xulosa va takliflar. Shunday qilib, tadqiqot natijalari binar ikkilik konseptual bo‘shliqlarning murakkab o‘zaro ta’siriga asoslangan o‘rganilayotgan tillarning mavjudlik ko‘rinishlarini qurishning kognitiv prinsipi degan xulosaga kelishimizga imkon beradi. Binar ziddiyatning o‘ziga xos xususiyatlariga: a) uning universalligida; b) ziddiyatning konseptual xususiyatlarining o‘zaro ta’sirini aks ettiruvchi murakkab kognitiv tuzilma; d) individual muallifning butun qiyofasini aks ettiruvchi turli kontekstual transformatsiya va o‘zgarishlarni amalga oshirish qobiliyati kiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

(1). Телия В.Н. Русская фразеология. Семант, прагмат. и лингвокультурология. Аспекты. Москва, “Языки рус. культуры”, 1996.

(2). Лотман Ю.М. Семиосфера. СПб., “Искусство-СПб”, 2001.

(3). Уваров М.С. Бинарный архетип. Эволюция идеи антиномизма в истории европейской философии и культуры. СПб., изд-во БГТУ, 1996.

(4). Кондаков И.В. Введение в историю русской культуры. Москва, “Аспект Пресс”, 1997.

(5). Руднев В.П. Словарь культуры XX века: ключевые понятия и тексты. М., “Аграф”, 1997.

(6). Lévi-Strauss C. Structural Anthropology. Chicago: University of Chicago Press, 1983.

(7). Иванов Вяч. Вс., Топоров В.Н. Славянские языковые моделирующие семиотические системы. Москва, "Наука", 1965.
(8). Мелетинский Е.М. Поэтика мифа. Москва, "Вост. лит.", 2006.
(9). Бочина Т.Г. Контраст как лингвокогнитивный принцип русской пословицы. Автореферат дис. ... доктора филологических наук, Казан. гос. ун-т., Казань, 2003.
(10). Кондрашов Н.А. История лингвистических учений. Москва, "Просвещение", 1979.
(11). Мельникова, Н.В. Психология личности взрослого и ребёнка с позиции этики. Москва, 2001.
(12). Колшанский Г.В. Объективная картина мира в познании и языке. Москва, "Наука", 1990.
(13). Пименова М.В. Душа и дух: особенности концептуализации. Кемерово, ИПК Графика, 2004.

Vohidova Nozima (O'zbekiston davlat Jahon tillari universitetining mustaqil izlanuvchisi)

XORIJDAGI O'ZBEKLAR MUHITIDA MILLIY QADRIYATLAR MAVZUSINING O'RNI

Annotatsiya. *Ushbu maqolada tobora rivojlanayotgan yangi medialar, xususan, fuqarolik jurnalistikasining o'ziga xos yo'nalishi sifatida ommalashib borayotgan blogosferalar tahlil qilinadi. Maqolada xorijdagi o'zbeklar tomonidan yuritilayotga n bloglar, ularda o'zbekona qadriyatlarning yoritilishi – milliy kontent sifatida ko'rib chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *yangi media, internet, migratsiya, blogosfera, milliy kontent, inflyuyenser.*

МЕСТО ТЕМАТИКИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В СФЕРЕ УЗБЕКИСТАНЦЕВ, ЖИВУЩИХ ЗА РУБЕЖОМ

Аннотация. *В статье анализируются развивающиеся новые медиа, в частности блогосферы, которые набирают популярность как особенное направление гражданской журналистики. В статье рассматриваются блоги, которые ведут узбекистанцы за рубежом и в которых освещаются ценности, присущие узбекскому народу, как национальный контент.*

Ключевые слова: *новые медиа, интернет, миграция, блогосфера, национальный контент, инфлюенсер.*

THE PLACE OF NATIONAL VALUES IN THE BLOGOSPHERE OF UZBEK PEOPLE LIVING ABROAD

Annotation*. The article analyzes developing new media, in particular the blogosphere, which is gaining popularity as a special direction of citizen journalism. The article examines blogs that are run by Uzbeks abroad and which highlight the values inherent in the Uzbek people as national content.*

Keywords: *new media, internet, migration, blogosphere, national content, influencer.*

Kirish (Introduction). Bugun dunyoning turli mamlakatlarida vatandoshlarimiz ilm-hunar o'rganish maqsadida istiqomat qilishadi. Tashqi mehnat migratsiyasi agentligining so'nggi rasmiy ma'lumotlariga ko'ra, O'zbekistonning 2,3 milliondan ortiq fuqarosi xorijda mehnat qilmoqda [1]. O'zga muhitda milliy o'zlik, g'urur, qadriyatlarni saqlab qolish va asrash, farzand tarbiyasida noyob sharqona fazilatlarni kamol toptirish, ona tili va ona-yurtga muhabbatni shakllantirish kabi maqsadlar ustivor turadi. Zero, "Ma'naviyat, ma'naviy kamolot salomatlikka eltadi, bil'aks ma'naviy qashshoqlik, inson nechog'lik moddiy jihatdan boy bo'lmasin, uni ruhiy tanazzul yoki kasalliklar sari yetaklaydi", deb yozadi tibbiyot fanlari nomzodi, dotsent Abdukarim Usmonxo'jayev [2]. So'z orqali ta'sir eng kuchli davo muolajasidir [3]. Mazkur jarayonda xorijdagi blogosferaning kontentlar orqali ta'siri tezkor, arzon va sifatlidir [4]. Sababi xorijdagi muhojirlar o'zlariga yot jamiyatga "moslashish" vazifasidan tashqari, o'zlikni davomiy saqlab qolish uchun kurashadilar. Ular ikki tomonlama bosimdan muvaffaqiyatli chiqib keta olishsa, ular o'zbekistonliklar ko'zida "vatanparvar" va "qahramon" siymosida gavdalanishadi. Natijada ular ma'lum bir ma'noda "inflyuyenser"ga aylanishadi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili (Literature review). Internet paydo bo'lishi bilan an'anaviy ommaviy axborot vositalari faoliyatida o'zgarishlar yuzaga keldi. Xususan, ijtimoiy tarmoqlar medialar orqali tarqalayotgan axborotlarning ommaga tez va oson yetib borishida ko'makchi bo'ldi. Talab va ehtiyojdan kelib chiqib, ilmiy va amaliy adabiyotlar yaratildi. Mavzu doirasida butun dunyo olimlari tomonidan fundamental va amaliy tadqiqotlar olib borilmoqda.

AQSH va G'arbiy Yevropa olimlari mavzu doirasida faol ravishda 90-yillardan beri shug'ullanmoqdalar. M.Kastels, J.Bodriyyar, P.Virilo, E.Toffler, S.Jijek, U.Eko, J.Gitomer kabi olimlarning ilmiy izlanishlari muhim ahamiyatga ega.

O'zbekistonda internet, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar masalasi F.Mo'minova, X. Do'stmuhammad, F.Mo'minov, Y.Mamatova, D.Rashidova, N.Muratova, Sh.Qudratxo'ja, N.Qosimova, A.Matyakubov, G.Alimova kabi olimlar tomonidan o'rganilgan. Ammo milliy qadriyatlarning global tar-